

יום חיות הבר - מערך שיעור (יסודי גבוה ועל יסודי)

כנס החירום של חיות הבר בישראל

הקדמה:

כמדי שנה מצוין היום הבין-לאומי להעלאת המודעות לשמירה על חיות הבר בעולם. מדינת ישראל זכתה להיות "נקודה חמה" מבחינת עושר ומגוון ביולוגי. מגוון בתי הגידול והעובדה כי ישראל נמצאת בנקודת חיבור בין 3 יבשות הופכות את ישראל לעשירה ויחודית במגוון חיות הבר החיות בה ועוברות דרכה במהלך נדידתן. אולם, המגוון הביולוגי העולמי נמצא כיום במשבר גדול. קצב הכחדת חיות הבר ואובדן בתי הגידול הם חסרי תקדים. עד כדי כך שמדענים רבים מגדירים את התקופה הנוכחית כתקופת ההכחדה השישית. דהיינו, קצב העלמות המינים של חיות הבר הוא מהיר באופן חריג ומשתווה רק ל-5 תקופות בהיסטוריה ארוכת השנים של כדור הארץ. עתידם של מינים רבים ניצב בפני איום אמיתי.

מדינת ישראל התברכה במגוון מינים עשיר ובחיות בר מופלאות, הן חיות כאן לצידנו והן חלק מהמורשת הישראלית והעברית. מצבן של חיות הבר בארץ קשה במיוחד בשל בנייה אינטנסיבית ושטחים מצומצמים. גורמים רבים מהווים כיום איום משמעותי על המשך קיומן של חיות הבר בישראל. רק אם נבין את גודל האירוע, נעלה את המודעות שלנו לנושא, נשנה את סדרי העדיפויות שלנו ונפעל באופן נחרץ להגנה על חיות הבר והטבע הישראלי, נוכל להבטיח את המשך קיומן.

קיומן של חיות הבר הכרחי להמשך תפקודן הבריא של המערכות האקולוגיות. מערכות שנמצאות גם בבסיס הקיום שלנו, בני האדם, על פני כדור הארץ! זאת ועוד - הבטחת קיומן של חיות הבר ועולם הטבע העשיר שסביבנו הוא צו ערכי ומוסרי! לחיות הבר, שאינן יכולות לייצג את האינטרסים שלהן, יש זכות קיום, מעצם היותן בעלי חיים על פני האדמה.

כחלק מציון יום חיות הבר הבין-לאומי, כתבנו מערך שיעור אשר חושף את התלמידים לגורמים אשר מאיימים כיום על עתידן של חיות הבר בישראל. איומים שרובם ככולם הם תוצאה של פעילות אנושית. במערך זה איננו מסתפקים בהצגת הבעיות, אלא מפרטים את תחומי העשייה השונים הנדרשים כדי להגן על חיות הבר והטבע הישראלי. הבנה של תחומים אלה מאפשרת לכולנו לחשוב ולהחליט מה בכוחנו לעשות וכיצד נבחר לפעול בכדי לשמור על חיות הבר בישראל.

אנו מעודדים כל בית ספר שלא להסתפק בלמידת הנושא, אלא לצאת החוצה ולפעול באופן מעשי לשמירה על חיות הבר במרחב המקומי סביב בית הספר והישוב!

[האמנה הישראלית](#) להגנה על חיות הבר בישראל קוראת ללקיחת אחריות ולפעולה מעשית במספר תחומים ברורים. אנו מעודדים את בתי הספר לצרף את חתימות התלמידים, משפחותיהם והצוות החינוכי לאמנה, כחלק מהפעילות.

מטרות:

1. התלמידים יכירו את מגוון הגורמים המהווים איום על המשך קיומן של חיות הבר בישראל.
2. התלמידים יפתחו אמפתיה לחיות הבר ולטבע הישראלי.
3. התלמידים יציגו את הנושא ויביעו את דעתם עליו.

4. התלמידים יעלו רעיונות לקידום השמירה על חיות הבר בישראל.
5. התלמידים יחזקו את תחושת האחריות שלהם לשמירה על הטבע הישראלי ועל חיות הבר.
6. התלמידים יפתחו מוטיבציה לשמירה על חיות הבר בישראל.

מהלך השיעור:

משך המפגש: 2 שיעורים ברצף.

רקע: לאור ההידרדרות במצבן של חיות הבר בישראל, החליטו כל חיות הבר לקיים כנס חירום. במהלך הכנס יציגו בעלי חיים שונים את הבעיות שהם נתקלים בהן ומאיימות עליהם. מטרת הכנס היא לחשוף את המשתתפים בכנס לתמונת המציאות בישראל כיום בהקשר של פגיעה בחיות בר ולהעלות רעיונות כיצד ניתן לפעול בכדי לשמור עליהן.

אופן הפעילות: מחלקים את הכיתה לקבוצות. כל קבוצה מקבלת שם של חיית בר בישראל. על הקבוצות לחקור וללמוד על בעל החיים ועל הגורם אשר פוגע בחיה זו ומהווה איום על המשך קיומה. לאחר החקר, שולחת כל קבוצה נציג להשתתף בפאנל מסכם. בפאנל מייצגים המשתתפים את החיה עליה למדו ומציגים אותה ואת האיום עליו למדו בקצרה. לאחר הפאנל, מקיימים בכיתה דיון פתוח אשר מסכם את מכלול הבעיות שהוצגו ומעלים רעיונות לפתרונות ולפעולות שנדרש וניתן לעשות כיום למען השמירה על חיות הבר בישראל. שימו לב - יש להנחות את התלמידים לחשוב על פעולות גם ברמה של קובעי המדיניות וגם ברמה האזרחית. בתום הדיון, מציגים את אמנת חיות הבר הישראלית. יש להסב את תשומת לב התלמידים כי הבעיות המוצגות באמנה הן אותן הבעיות שעלו בכיתה בפאנל. כדאי לסיים את המפגש בחתימה על אמנת חיות הבר. במידה ואין לתלמידים אימייל (נדרש למילוי האמנה), אפשר להציע להחתים את ההורים והמשפחה. הצעה זו טובה וחשובה גם למי שיכול לחתום בעצמו!

חלק ראשון - עבודה בקבוצות. היכרות עם בעל החיים והאיום עליו.....20 דקות
מציגים בפני הכיתה את הנושא של המפגש ואת מה שצפוי לקרות בו.
מחלקים את הכיתה ל-7 קבוצות עבודה.
כל קבוצה מקבלת שם של חיית בר בישראל ורשימה של קישורים מהם ניתן ללמוד על הבעיה.
כל קבוצה צריכה לסיים את העבודה עם דף שבו כתוב בקצרה קצת על בעל החיים וכן פירוט של הבעיה. יש לכתוב את כל הנקודות החשובות, כך שהצגתן בפאנל תהיה ברורה ומקיפה כמה שניתן.

רשימת האיומים ובעלי החיים:

1. צייד - דגים
2. קיטוע בתי גידול - צבי ארצישראלי
3. הרעלות - נשר
4. סחר בבע"ח - חוחית
5. החזקת חיות בר בשבי - צב

6. תנאים לקיום משותף - גירית (דריסות)

7. חינוך לחיים משותפים - נחש

לצורך החקר, מצורפים קישורים אינטרנטיים למקורות מידע. הקישורים נמצאים בנספח בסוף המערכ.

יש לשלוח את הקישורים לכל קבוצה לפני תחילת העבודה!

חלק שני - פאנל. הצגת בעלי החיים והבעיות.....30 דקות

לאחר שלב החקר, מבקשים נציג/ה מכל קבוצה להשתתף בפאנל. בנוסף לנציגי הקבוצות יש למנות מנחה לפאנל שאחראית/על הזמנים ועל רשות הדיבור לכל נציג.

מזמינים את משתתפי הפאנל לשבת על כסאות בשורה מול שאר הכיתה. הפאנל מתקיים בשני סבבים:

סבב ראשון - הצגת בעל החיים. על כל נציג לספר בקצרה על בעל החיים וכן לתת פרט מידע מעניין לגביו.

(דוגמה - הדורבן הוא המכרסם הגדול ביותר בישראל). לכל נציג/ה מוקצות 2 דקות לצורך הענין.

סבב שני - תיאור הבעיה עמה מתמודד בעל החיים. לכל נציג מוקצות 2 דקות לצורך הענין.

יש חשיבות גדולה מאוד להקפדה על לוחות הזמנים (לפאנל יש נטיה להתארך יותר מהזמן הקצוב!) ולכן יש

חשיבות גדולה לתפקיד המנחה.

חלק שלישי - דיון פתוח. עיבוד.....15 דקות

בתום הפאנל מקיימים דיון פתוח בכיתה. שאלות מנחות אפשריות לדיון:

- איך אתם מרגישים ומה אתם חושבים כעת, לאחר ששמעתם את הדברים?
- האם למדתם דברים חדשים?
- מה נגע בכם מתוך כל הדברים ששמעתם?
- האם אתם חושבים שיש באפשרותכם להשפיע על המצב?

חלק רביעי - פתרונות וחשיבה להמשך......10 דקות

בתום הדיון מציגים לתלמידים את האמנה לשמירה על חיות הבר בישראל

(<https://www.wildlife-il.com/about-4>). מבקשים מהם לקרוא את האמנה ולשים לב כי האמנה קוראת

ללקיחת אחריות ולפעולה בדיוק בתחומים שבהם עסקו במפגש.

מבקשים מכל תלמיד/ה או בזוגות לחשוב על פתרונות ופעולות שניתן לעשות לצורך שמירה על חיות הבר

בישראל. מנחים את התלמידים לחשוב על פעולות שהן ברמה ובאחריות של מקבלי ההחלטות (ממשלה,

רשות הטבע והגנים, רשות מקומית...) ופעולות שהן ברמה האזרחית. פעולות שהם יכולים לעשות בעצמם.

עושים שיתוף של הרעיונות ודנים בהם.

ניתן להחתיים את התלמידים על האמנה, כאמור לעיל (ראו בהקדמה).

חלק חמישי - סיכום......10 דקות

מבקשים מהתלמידים לשתף במילה אחת המבטאת את מה שהם חושבים ו/או מרגישים כעת.

בהצלחה!

נספח - מקורות לחקר

1. חוחית - סחר בבע"ח

<https://www.youtube.com/watch?v=4zi5gHygc0U>

<https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4904485,00.html>

<https://www.parks.org.il/new/%D7%A9%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%A2%D7%9C-%D7%94%D7%97%D7%95%D7%97%D7%99%D7%95%D7%AA/>

<https://www.parks.org.il/new/%D7%A9%D7%95%D7%9E%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%A2%D7%9C-%D7%94%D7%97%D7%95%D7%97%D7%99%D7%95%D7%AA/>

<https://news.walla.co.il/item/3173533>

<https://www.now14.co.il/%D7%91%D7%A0%D7%99%D7%92%D7%95%D7%93-%D7%9C%D7%97%D7%95%D7%A7-%D7%A6%D7%A2%D7%99%D7%A8-%D7%9E%D7%9E%D7%91%D7%A9%D7%A8%D7%AA-%D7%A6%D7%99%D7%95%D7%9F-%D7%A0%D7%A2%D7%A6%D7%A8-%D7%91%D7%92%D7%99%D7%9F/>

2. צבי ארץ ישראלי - קיטוע בתי גידול

<https://www.ramat-hanadiv.org.il/%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%9D-%D7%94%D7%99%D7%93%D7%A2-%D7%A9%D7%9C%D7%A0%D7%95%D7%9E%D7%97%D7%A7%D7%A8-%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%94%D7%95%D7%9C-%D7%A9%D7%98%D7%97%D7%99%D7%9D-%D7%A4%D7%AA%D7%95%D7%97%D7%99%D7%9D%D7%A0%D7%99%D7%94%D7%95%D7%9C-%D7%A9%D7%98%D7%97%D7%99%D7%9D-%D7%A4%D7%AA%D7%95%D7%97%D7%99%D7%9D%D7%A7%D7%99%D7%A9%D7%95%D7%A8%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%9E%D7%A1%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%95%D7%AA%D7%AA%D7%A0%D7%95-%D7%9C%D7%94%D7%9D-%D7%9E%D7%A8%D7%97%D7%91-%D7%9E%D7%97%D7%99%D7%94/>

<https://www.parks.org.il/new/%D7%A1%D7%A4%D7%99%D7%A8%D7%AA-%D7%A6%D7%91%D7%90%D7%99%D7%9D-%D7%91%D7%90%D7%96%D7%95%D7%A8-%D7%A8%D7%9E%D7%95%D7%AA-%D7%99%D7%A9%D7%A9%D7%9B%D7%A8/>

https://ecowiki.org.il/wiki/%D7%A7%D7%99%D7%98%D7%95%D7%A2_%D7%91%D7%A%D7%99_%D7%92%D7%99%D7%93%D7%95%D7%9C

<https://www.teva.org.il/citizen-science/2992>

https://www.youtube.com/watch?v=jvA6yhuc8eQ&ab_channel=%D7%92%D7%9C%D7%99%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99

https://www.youtube.com/watch?v=CV94K_tzcCI&ab_channel=Yotambashsn-israelwildlife

https://www.youtube.com/watch?v=bTj-KRXayEQ&ab_channel=%D7%9B%D7%90%D7%9F%D7%9C%D7%97%D7%93%D7%A9%D7%95%D7%AA-%D7%AA%D7%90%D7%92%D7%99

[%D7%93%D7%94%D7%A9%D7%99%D7%93%D7%95%D7%A8%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99](#)

<https://fb.watch/p-gsBQnf8E/>

3. נשר - הרעלות

<https://www.teva.org.il/news/wildlife/3867>

<https://www.teva.org.il/campaigns/wildlife/507>

<https://www.ynet.co.il/environment-science/article/h1vyhphf3>

<https://www.ynet.co.il/environment-science/article/hjm47pczh>

<https://www.facebook.com/ynetnews/videos/1598586407285248/>

4. צב יבשה - חיות בר בשבי

https://www.youtube.com/watch?v=4BHb1Q0N4E8&ab_channel=%D7%9B%D7%90%D7%9F%D7%7C%D7%97%D7%93%D7%A9%D7%95%D7%AA-%D7%AA%D7%90%D7%92%D7%99%D7%93%D7%94%D7%A9%D7%99%D7%93%D7%95%D7%A8%D7%94%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C%D7%99

<https://www.facebook.com/forthewildlife7/posts/2488970174558610/>

<https://www.ynet.co.il/environment-science/article/sy00no4vz5>

<https://www.israelhayom.co.il/animals/article/13310728>

<https://static.parks.org.il/wp-content/uploads/2022/11/%D7%93%D7%A3-%D7%94%D7%A1%D7%91%D7%A8%D7%94-%D7%A6%D7%91-%D7%99%D7%91%D7%A9%D7%94.pdf>

<https://www.publisher.co.il/article/28/%D7%A6%D7%91-%D7%99%D7%91%D7%A9%D7%94-%D7%94%D7%90%D7%9D-%D7%9E%D7%AA%D7%90%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%94%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%97%D7%99%D7%99%D7%AA-%D7%9E%D7%97%D7%9E%D7%93-%D7%94%D7%90%D7%9D-%D7%9E%D7%95%D7%AA%D7%A8-%D7%9C%D7%92%D7%93%D7%9C-%D7%A6%D7%91-%D7%91%D7%A9%D7%91%D7%99>

5. גירית מצויה וגירית דבש - דריסות

<https://www.ynet.co.il/environment-science/article/ryozb2ls5>

<https://www.ynet.co.il/environment-science/article/s1ietiro5>

<https://www.facebook.com/ramathanadiv/videos/657515262351437/>

<https://www.ramat-hanadiv.org.il/magazine/%D7%9E%D7%A2%D7%91%D7%A8-%D7%91%D7%98%D7%95%D7%97-%D7%9C%D7%97%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%91%D7%A8/>

<https://www.parks.org.il/new/wild-animals-run-over/>

<https://www.ynet.co.il/environment-science/article/SJi1RkEqw>

6. נחש - חינוך לחיים משותפים

<https://www.lbscience.org/2017/06/13/%D7%9C%D7%90-%D7%94%D7%95%D7%A8%D7%92%D7%99%D7%9D-%D7%A0%D7%97%D7%A9%D7%99%D7%9D/>

https://www.teva.org.il/news/wildlife/9967?qad_source=1&qclid=CjwKCAiAiP2tBhBXEiwACsfntykkBpSEfrlTtlo1svRmDPStH0SrmsTGj4hdF8FQV26vuZLihIKGBoCtQQQAvD_BwE

<https://thegoldenwhale.blog/wonderland/snakes/>

https://reptilesandamphibiansofisrael.com/blog_post/3

<https://www.facebook.com/watch/?v=1208968743222427>

7. דגים - צייד

https://www.youtube.com/watch?v=8R74Lf0hVvw&ab_channel=%D7%92%D7%A8%D7%99%D7%A0%D7%A4%D7%99%D7%A1%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C

https://ecowiki.org.il/wiki/%D7%93%D7%99%D7%99%D7%92_%D7%99%D7%AA%D7%A8

https://www.youtube.com/watch?v=sebpHdQalnl&ab_channel=%D7%94%D7%97%D7%A6%D7%99%D7%94%D7%9B%D7%97%D7%95%D7%9C

https://www.youtube.com/watch?v=yfk07yhH9Mg&ab_channel=UnitedNationsDevelopmentProgramme%28UNDP%29 (סרטון באנגלית)

https://www.youtube.com/watch?v=eCWCNHlhcDw&ab_channel=%D7%96%D7%95%D7%95%D7%99%D7%AA-%D7%9E%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%9D%D7%90%D7%95%D7%AA%D7%9A%D7%9C%D7%9E%D7%93%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%A1%D7%91%D7%99%D7%91%D7%94

https://www.youtube.com/watch?v=1Q2DhpwEE2w&ab_channel=%D7%94%D7%97%D7%A6%D7%99%D7%94%D7%9B%D7%97%D7%95%D7%9C (סרטון של 18 דקות על דיג יתר)

https://www.youtube.com/watch?v=29ZvAHykRYU&ab_channel=%D7%94%D7%97%D7%A6%D7%99%D7%94%D7%9B%D7%97%D7%95%D7%9C

<https://mafish.org.il/fishing-reform/%d7%a9%d7%99%d7%98%d7%95%d7%aa-%d7%93%d7%99%d7%92/%d7%93%d7%99%d7%92-%d7%9e%d7%9b%d7%9e%d7%95%d7%a8%d7%aa/>

<https://mafish.org.il/fishing-reform/%d7%94%d7%91%d7%a2%d7%99%d7%94/>

<https://mafish.org.il/marine-reserves/%d7%93%d7%99%d7%92-%d7%91%d7%97%d7%95%d7%a5-%d7%aa%d7%99%d7%99%d7%a8%d7%95%d7%aa-%d7%91%d7%a4%d7%a0%d7%99%d7%9d/>

<https://www.israel.agrisupportonline.com/news/csv/csvread.pl?show=2234&mytemplate=tp2>